

Pangalaenu kaasamine

November 2017
Vahur Vallistu

Projektifinantseerimise osakond

- Swedbank ettevõtete laenuportfell ligikaudu 3,4 miljardit EUR
- Projektifinantseerimise osakonna laenuportfell umbes 700 miljonit EUR
- Kolm projektijuhti
- Spetsialiseerunud ettevõtete väljaostudele (MBO, LBO), projektifinantseerimistele
- Projektifinantseerimise alla kuuluvad ka tuuleparkide, koostootmisjaamade, muude projekti rahavoost sõltuvate ettevõtmiste rahastamine

Taastuvenergia ja energiatõhusus panga seisukohast

- Energia tootjad/vahendajad – eraldi sektor, tihti projektifinantseerimine, suuresti seadusandlusest sõltuv
- Ettevõtete taastuvenergia või energiatõhususe projektid halduskulude optimeerimiseks
- Muud taastuvenergia/energiatõhususe projektid (sealhulgas korteriühistud)

EL-i raamistik 2020 ning ENMAK 2030+

Valdkond	EL-i raamistik Eesti jaoks 2020	ENMAK 2030 tulemusena aastal 2020	EL-i summaarsed eesmärgid aastaks 2030	ENMAK 2030 tulemusena aastal 2030
Taastuv-energia	<ul style="list-style-type: none"> 25% energia lõpptarbimises 10% transpordikütuste lõpptarbimises 	<ul style="list-style-type: none"> 11% transpordikütuste lõpptarbimises 	<ul style="list-style-type: none"> 27% energia lõpptarbimises 	<ul style="list-style-type: none"> 45% energia lõpptarbimises
Energia lõpptarbimine	<ul style="list-style-type: none"> Energia lõpptarbimine 32,8 TWh 	<ul style="list-style-type: none"> Energia lõpptarbimine 32,4 TWh 	-	<ul style="list-style-type: none"> Energia lõpptarbimine 31,6 TWh
Primaar-energia sisemine tarbimine	-	-	<ul style="list-style-type: none"> Primaarenergia tarbimine ↓27% (vs 2030 prognoos PRIMES mudelis) 	<ul style="list-style-type: none"> Primaarenergiaga varustatus 57,7 TWh^a

Toetustest

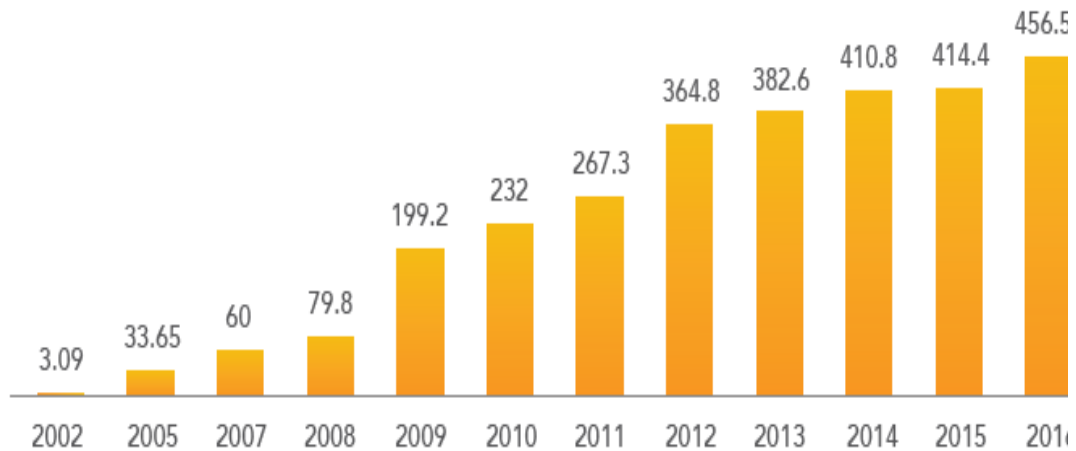
Toetuse määrad ja tingimused

Toetuse määr Euro/kWh	Toetuse saamise tingimused
0,0537	Taastuvast energiaallikast, välja arvatud biomassist toodetud energia.
0,0537	Koostootmise režiimil biomassist toodetud energia.
0,032	Tõhusa koostootmise režiimil jäätmetest, turbast või põlevkivitöötlemise uttegaasist toodetud energia.
0,032	Tõhusa koostootmise režiimil toodetud energia, kusjuures tootmiseseadme elektriline võimsus ei ületa 10 MW

Taastuenergia Eestis

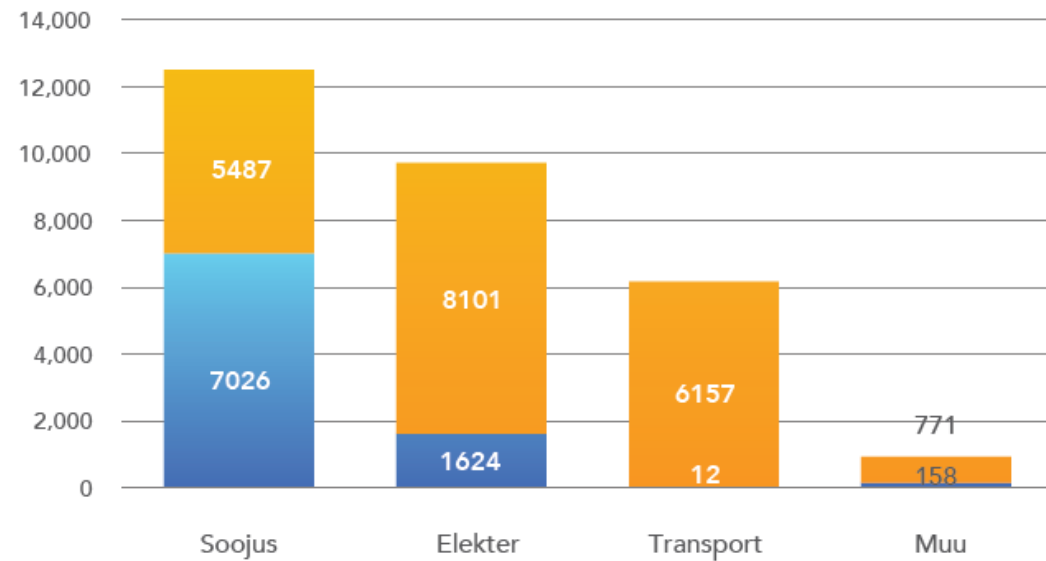
Graafik 10. Taastuenergia võimsused aastate lõikes (MW).

Allikas: ETEK

Graafik 25. Energia lõpptarbimine ja taastuenergia osakaal 2015. aastal (GW).

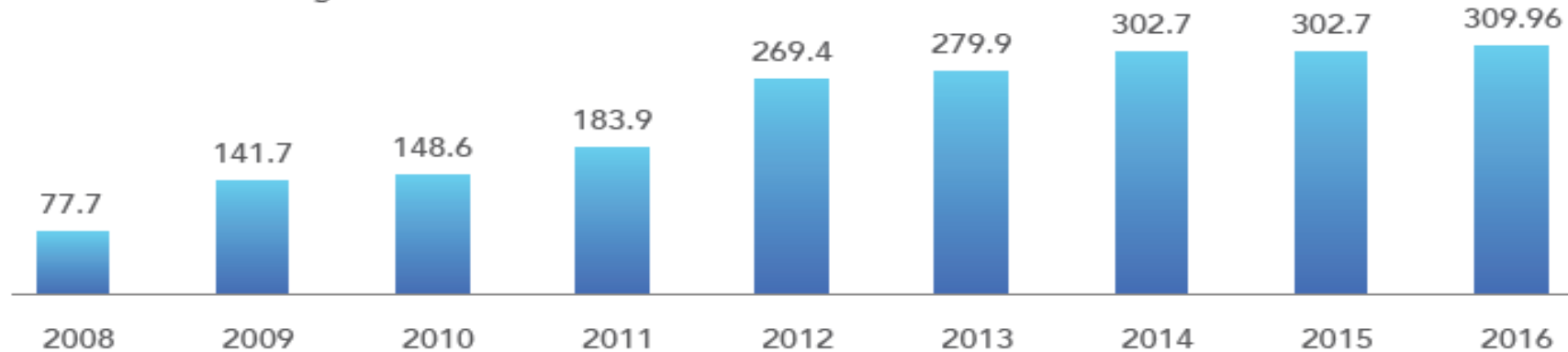
Allikas: ETEK

Tuuleenergia

Graafik 18. Eestis rajatud tuuleenergia võimsused (MW).

Allikas: Eesti Tuuleenergia Assotsiatsioon

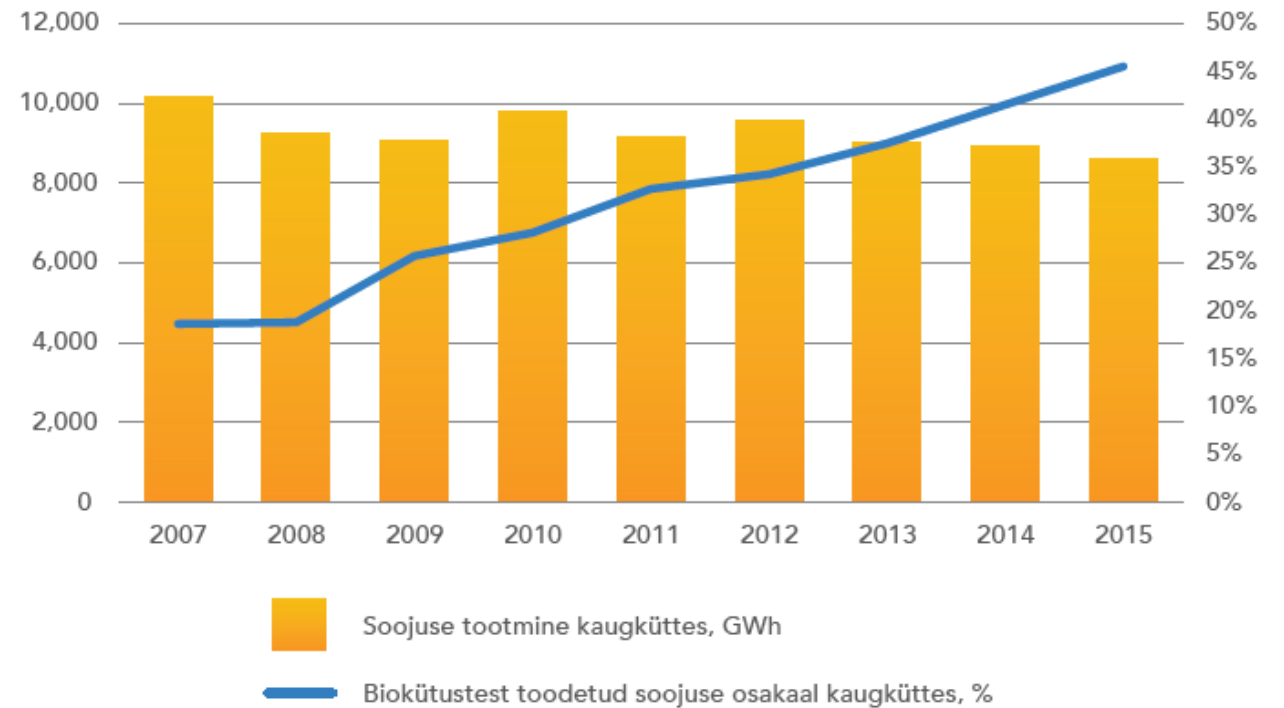
- Viimase kolme aasta jooksul lisandunud vaid üks Eesti Energia tuulepark
- Turul domineerivad kaks tegijat – Eesti Energia ja Nelja Energia
- Probleemiks jätkuv ebakindlus seadusandluse osas
- 2015 aastal kogutootmine 694 GWh, 2016 aastal 589 GWh
- Toetatava tuuleenergia maksimumpiir – 600 GWh kalendriaastas

Soojuse tootmine

- Soojuse tootmises koostootmisjaamadel suur mõju Eesti taastuvenergia eesmärkide täitmisele
- Eesti mastaabis suurimad tegijad Utilitas ning Fortum
- Üha enam ehitatakse ettevõtete kõrvale koostootmisjaamu oma tegevuse toetamiseks

Graafik 26. Taastuvatest energiaallikatest toodetud soojuse osakaal soojuse tootmises aastatel 2007-2015 (GWh).

Allikas: ETEK

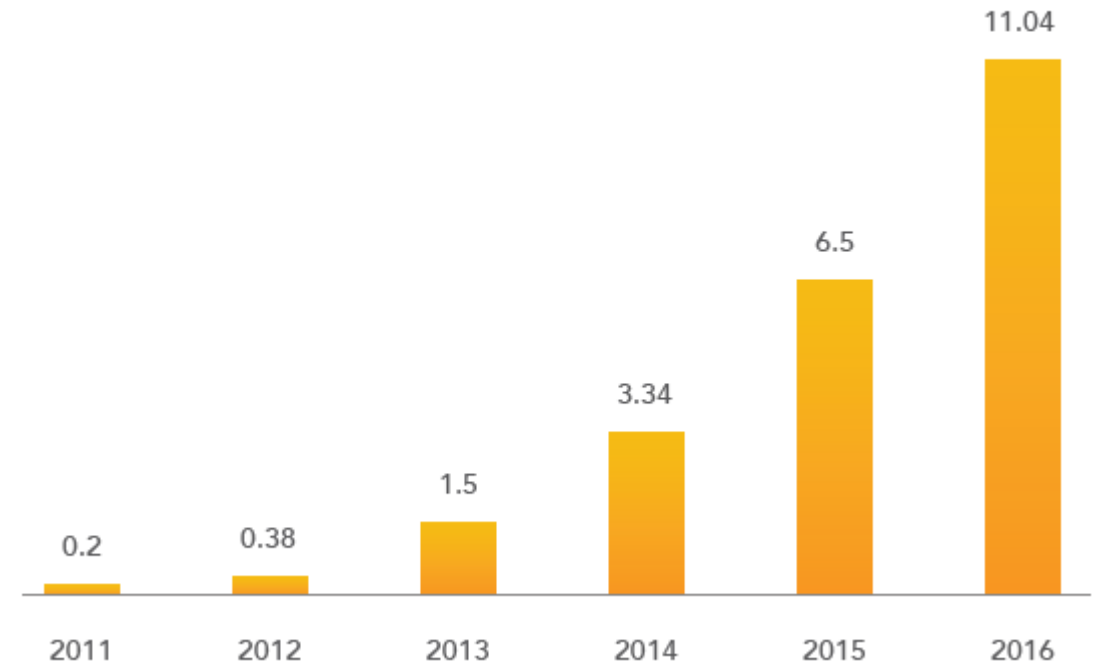

Päikeseenergia

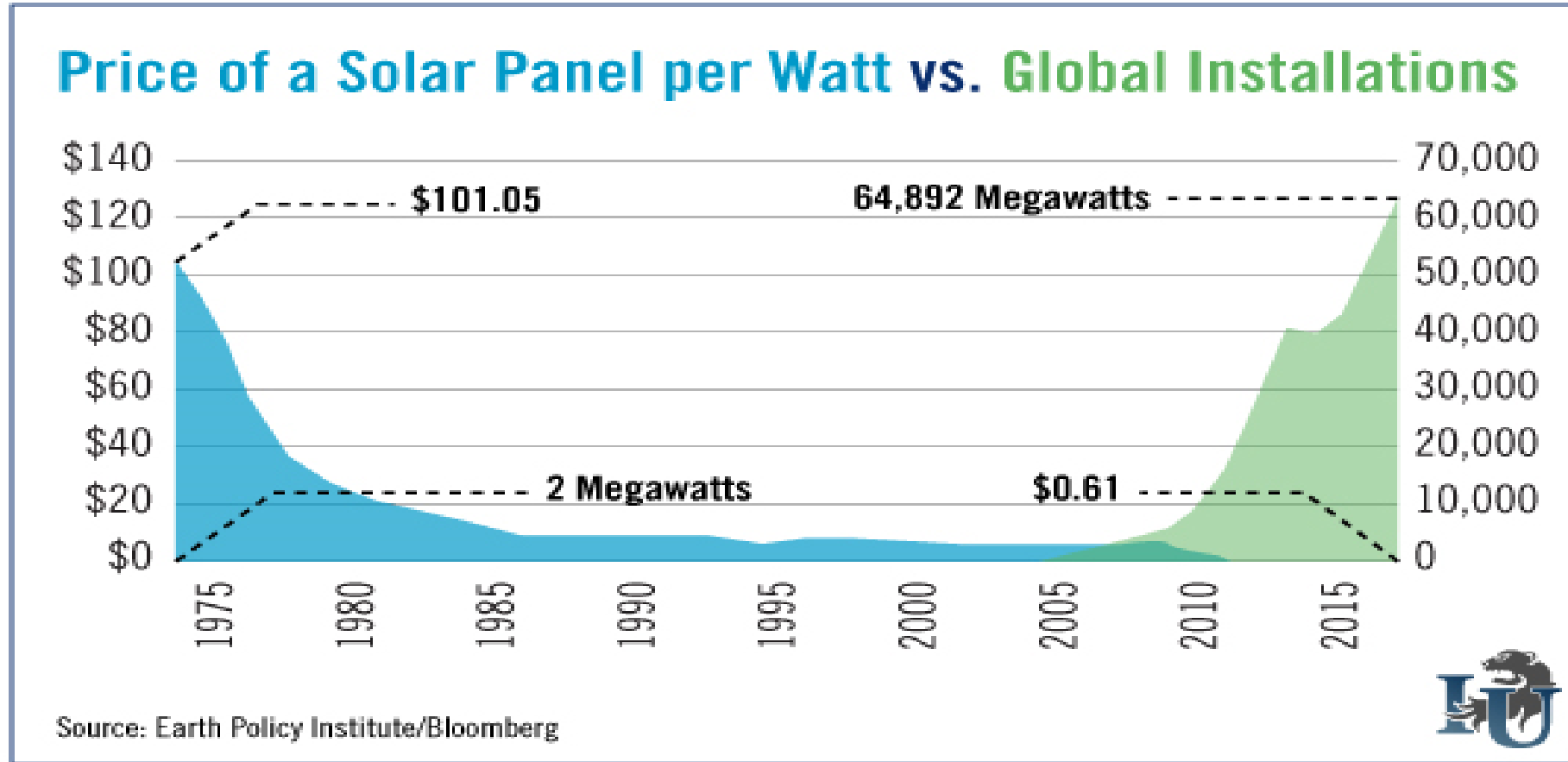
- Areng olnud väga kiire, samas mahud jätkuvalt kogutootmisega võrreldes marginaalsed (0,37%)
- 809 toetust saavat tootjat, kellest enamik väiketootjaid
- Populariseerumas päikeseпаркide rajamine ning finantseeringu küsimine

Graafik 18. Päikeseenergia võimsused kokku (MW).

Allikas: ETEK, algandmed Elektrilevi ja Imatra

Päikesepaneelide hinnakõver

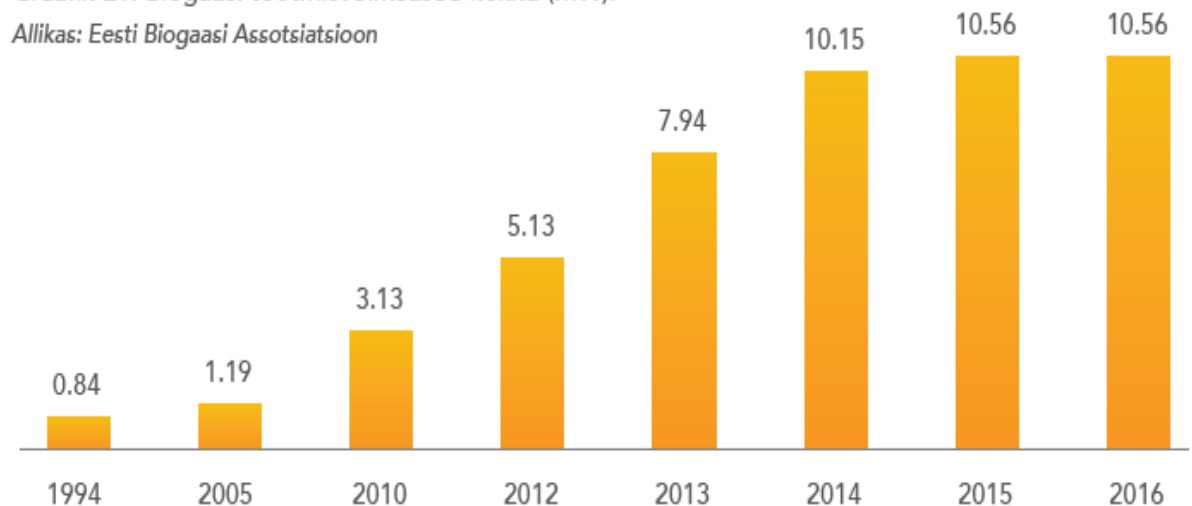

Biogaas/biometaan

- 18 biogaasijaama – toorainena põllumajanduslikud jäägid (5 jaama), reovesi (7) ja olmeprügi (6).
- Biometaani riiklik toetamine ning arendatav gaasitanklate võrk võib tuua uut aktiivsust
- Kuni 2021 aastani atraktiivne toetus (93 või 100 EUR/MWh)
- Riiklikult seni toetatud 15 biometaani tankla rajamist

Graafik 21. Biogaasi tootmisvõimsused kokku (MW).

Allikas: Eesti Biogaasi Assotsiatsioon

Finantseerimine

- Enamasti väga projektipõhine, raske rääkida konkreetsetest tavapärastest finantseerimistingimustest
- Biogaas/biometaan ning päikeseenergia viimastel aastatel kogunud populaarsust, pole veel väga head ajaloolist kogemust
- Eelduslikud tingimused
 - Omafinantseering 30%
 - DSCR > 1,1
 - Laenumaksegraafik kuni 12 aastat (enamasti 7-10)
 - Sageli lisatagatis (emaettevõtte või Kredex/MES garantii, isiklik käendus)

Ettevõtete taastuenergia või energiatõhususe projektid

- Finantseerimisel rakenduvad tavapärased investeerimisläenude printsiibid
- Läenuandmise seisukohast – sisulist erisust, kas ettevõtte teostab investeringuid laienemise või energiatõhususe eesmärgil, ei ole. Mõlemad investeringuid omavad (loodetavasti) positiivset mõju ettevõtte rahavoole
- Finantseerimise eeldused:
 - Konkreetne ning arusaadav tegevusplaan koos finantsprognoosidega
 - Vastuvõetav tagatispositsioon
 - Rahavoog on kõige olulisem – kas ettevõttel on piisavalt likviidsust, et toetada igapäevast äritegevust, investeringuid, laenumakseid?

Finantseerimistingimused

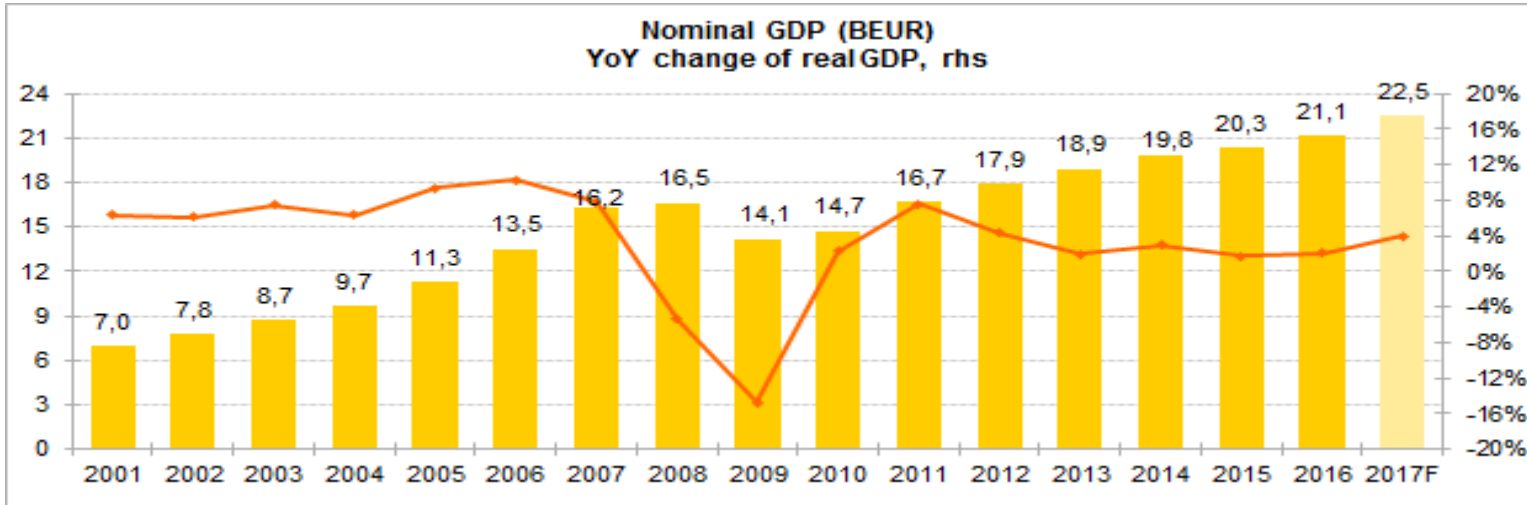
Finantseerimistingimused konkreetsele investeerimissoovile on väga tugevalt seotud ettevõtte üleüldise käekäigu ning võlakoormusega – võlavaba, kasumlik, kinnisvara omav ettevõtte saab mõistlikuks investeringuks väga headel tingimustel laenu.

Peamised ootused ettevõttele investeringu ja täiendava laenukoormuse järgselt:

- DSCR minimaalselt 1,2
- Debt/EBITDA < 4
- LTV < 70%, vajadusel täiendavad tagatised
- Tagasimaksegraafik 7-10 aastat
- Omakapitali tase > 30%
- Ehitusprojektide puhul referentsidega ehitaja ning ehitusjärelvalve
- Kui investeringu tagajärjel on näha, et rahavoog jääb surve alla, siis sageli täiendavad piirangud uutele investeringutele, dividendide maksetele, uute laenukohustuste võtmisele

SKP

2017. aasta SKP ootus on 22,5mld eurot (+7% YoY)

- Eesti majanduskasv 2016a

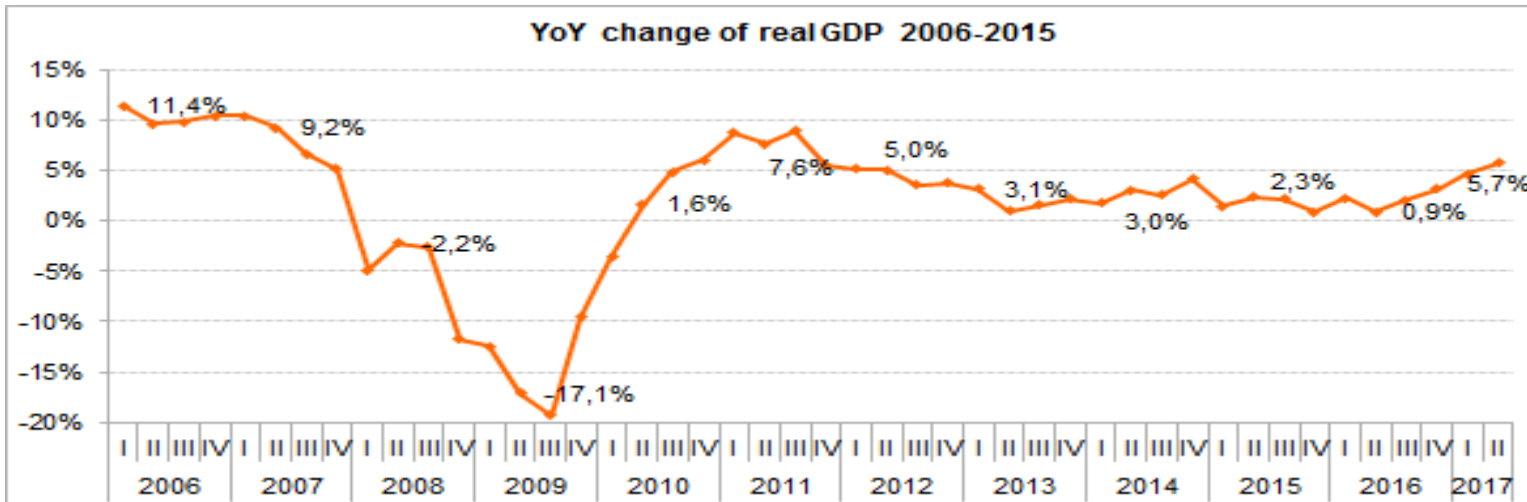
Reaalkasv +2,1%

Nominaalkasv +3,3%

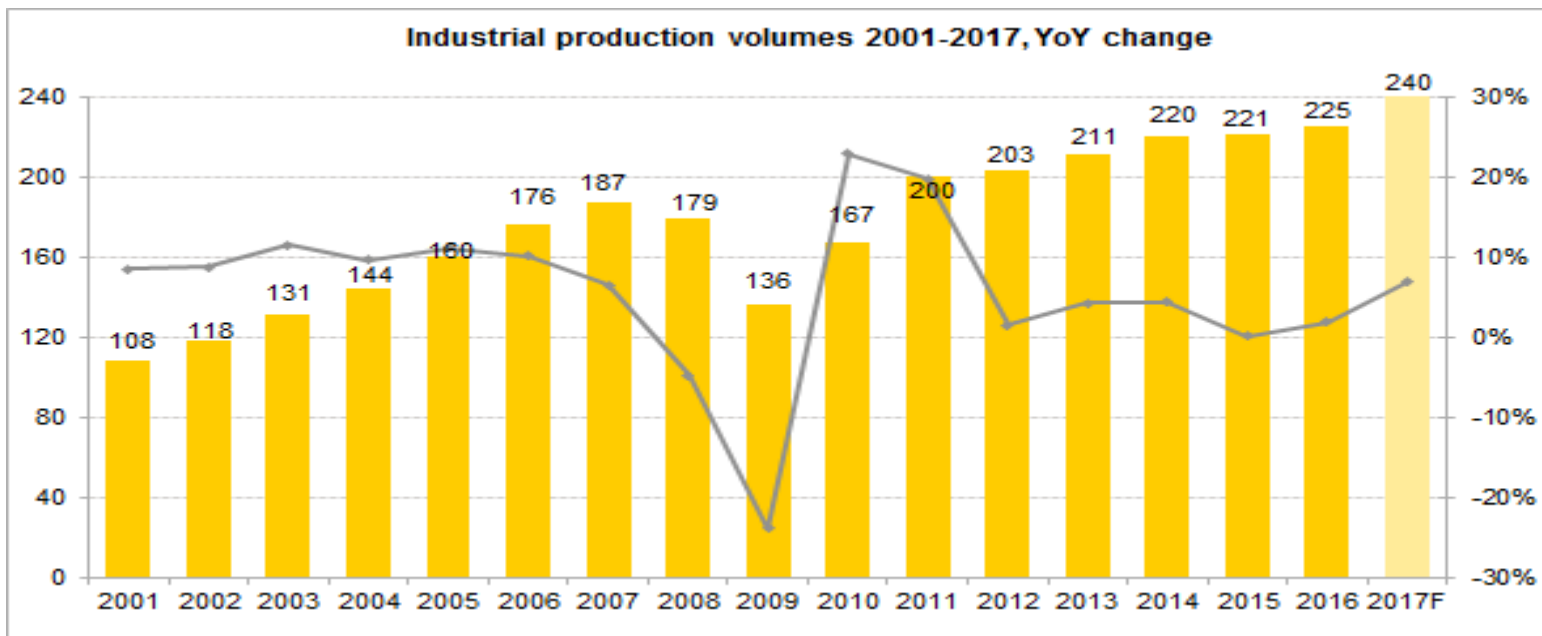
I poolaasta 2017

Reaalkasv +5,2% YoY

Nominaalkasv +9,3% YoY

Tööstustoodangu mahud 2001-2017

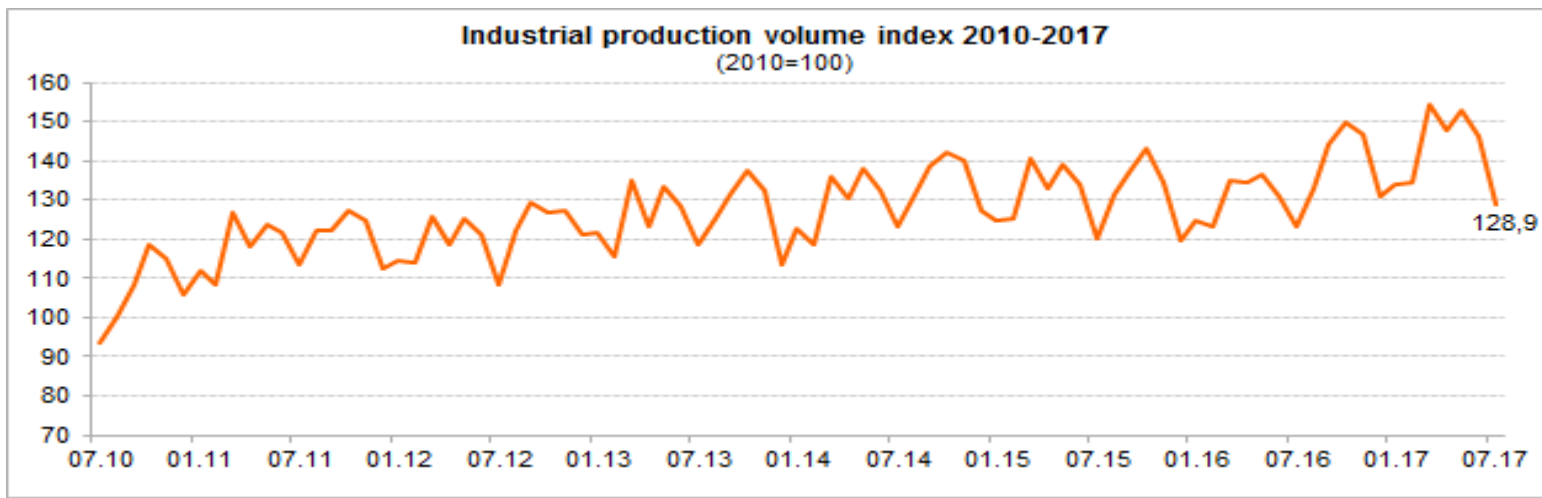
- Ligi 70% tööstustoodangust eksporditakse.

- Tööstustoodangu mahuindeks tegi 2017a märtsis uue kõigi aegade rekordi!

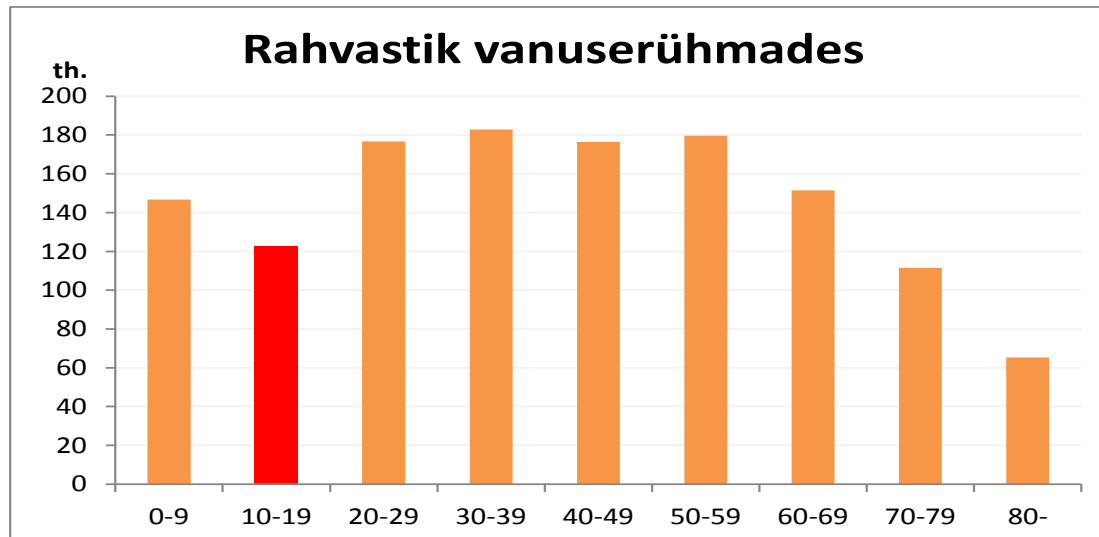
- 2012-2016: tööstustoodangu mahud +12%. Ehk siis napilt +3% aastas.

- 7k 2017a +10,1% YoY.

- 2017a prognoos +7% YoY.

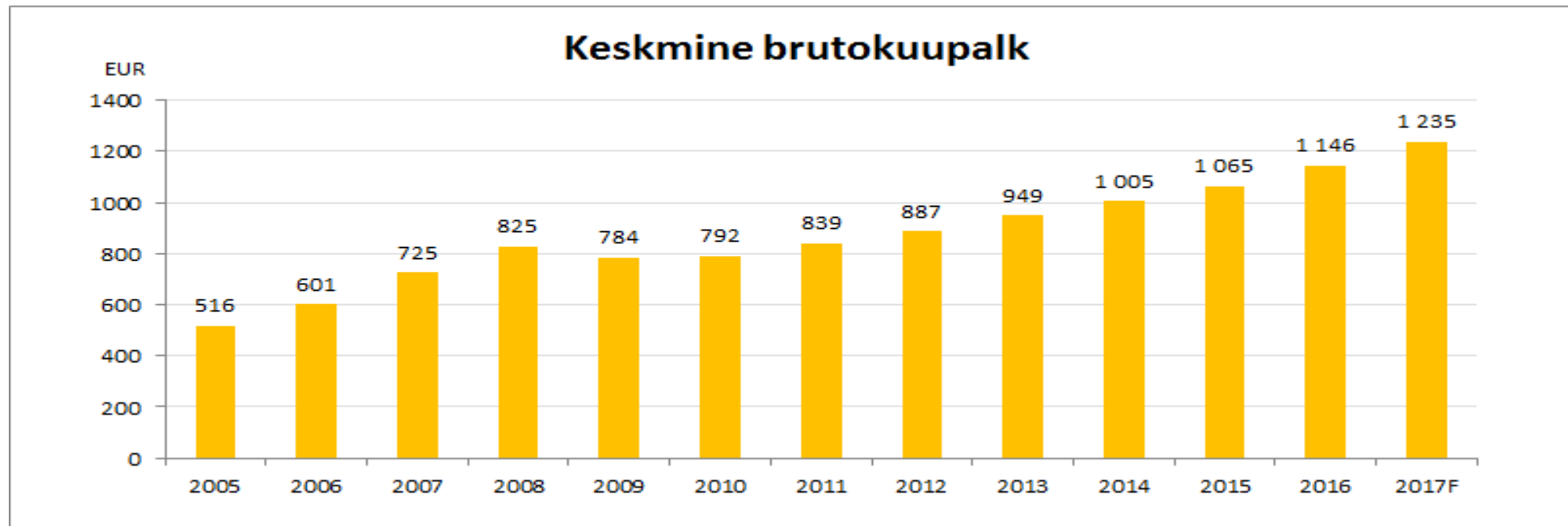

Tööhõive 2001-2017

- **III kv 2017 tööhõive 666,6 tuhat – kõrgem tase kui 2007 aasta varasemad rekordid**
- **III kv 2017 tööpuuduse määr 5,2% (aasta varem 6,5%).**
- Hõive on täna tugev, kuid ilmselgelt ei tule kõik ettevõtted sellega toime.
- Suur palgakasv peab kas raugema või hakkame nägema kõrgemat tööpuuduse määra.
- **Demograafia toob uusi väljakutseid.**

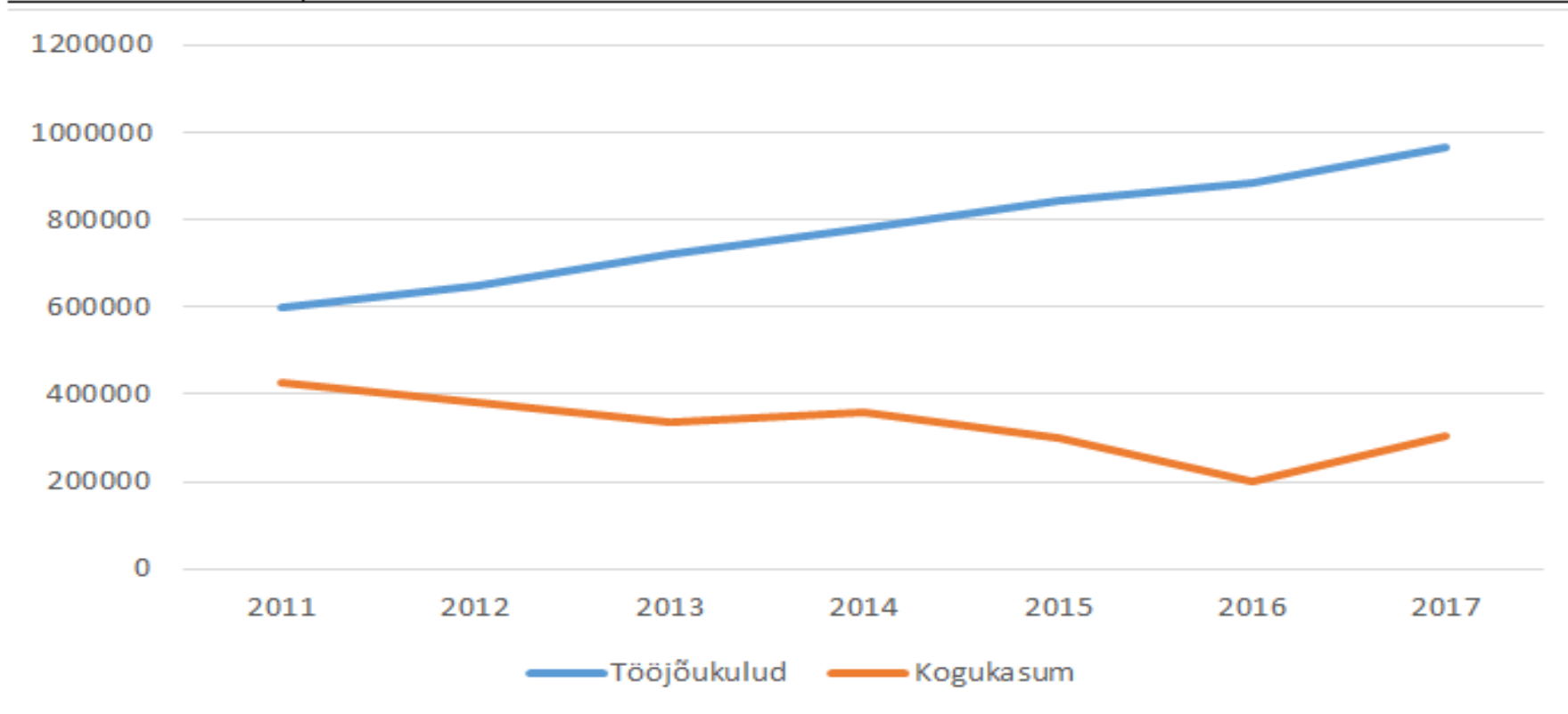
Keskmine brutokuupalk 2005-2017

- 2016a keskmine brutopalk 1146 EUR/kuu (+7,6% YoY).
- **2017a I poolaastal oli keskmine kuupalk 1198 EUR (+6,3% YoY).**
- Maksureform 2018a algusest tõenäoliselt vähendab brutopalga kasvu. Maksuvaba tulu suurendamine toob kaasa netopalga kasvu.
- Brutopalga kasvu pidurdamist oleks ka vaja, et majandus tasakaalust välja ei läheks.

Töötlev tööstus, esimesed poolaastad, TEUR

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Tööjõukulud	601215	648569	719256	778004	842317	882149	964191
Kogukasum	424635	382236	335373	358165	300265	202345	302673

- Eesti ettevõtetel läheb hästi – elanikkonna tarbimine on kasvanud, tööstusmahud rekordtasemel, majandus kasvab
- Samas jätkuvalt kõrge palgakasv ohustab kasumlikkust ning piirab investeringuid, mida on vaja ettevõtete pikaajalise konkurentsivõime säilitamiseks

Laenud korteriühistutele

- Võimalik vanemate majade puhul saavutada energiasäästu 40-50%
- Kuigi Kredexi renoveerimistoetus 102 MEUR on tänaseks hetkeks kasutatud, võimalik siiski lisatagatisena saada Kredexi või EIF garantii
- Laenusumma kuni 100% (enamasti 80%)
- Väljamaksed ehitusarvete alusel (kuni 100% arvest), omakapital võib siseneda hiljem
- Panga seisukohast tegemist üllatavalt riskivaba tootega, mis vahest julgustab ka edaspidi teistlaadi ühistulisi või kogukondlikke projekte finantseerima

Tänu!

Vahur Vallistu

Projektijuht

Projektifinantseerimise osakond

Swedbank AS

+372 888 8381

+372 55 677 065

Vahur.Vallistu@swedbank.ee